

šali poprední odborníci z krajín EÚ, ale aj z USA. Členovia komisie sú tiež pravidelnými účastníkmi seminárov a porád, ktoré usporadúvajú jednotlivé rezorty a nimi riadené organizácie. Napokon, sú to špičkoví odborníci na svojich pracoviskách.

MŽP SR udržuje pracovné kontakty s partnerskými komisiami v Holandsku a v susednom Rakúsku, viacerí členovia slovenskej ko-

misie sa už so svojimi zahraničnými kolegami osobne stretli. Pri posudzovaní žiadostí a pri hodnotení rizika má Komisia pre biologickú bezpečnosť prístup k mnohým popredným svetovým databázam a patrí (prostredníctvom svojich dvoch členov) aj k riešiteľom unikátnej svetovej databázy.

Igor Ferencík

Inštitút ochrany biodiverzity a biologickej bezpečnosti

Biologická bezpečnosť je relatívne nový termín, ktorý sa čoraz častejšie pertraktuje v médiách v súvislosti s nástupom novej biotechnológie využívajúcej metódy génového inžinierstva.

Jedným z faktorov nedôvery spoločnosti ku geneticky modifikovaným organizmom (GMO) a produktom z nich je aj skutočnosť, že je o nich málo informovaná. Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre si uvedomila význam tejto problematiky v príprave odborníkov pre agropotravinársky sektor, čoho dôkazom je prijatie *Koncepcie implementácie problematiky biologickej bezpečnosti do programu vzdelávania, výskumu a profesionálneho poradenstva SPU v Nitre* v júni 2002.

Z koncepcie vyplynuli konkrétne úlohy pre jednotlivé fakulty a odborné pracoviská. Išlo o vytvorenie personálnych, materiálnych, priestorových a ďalších podmienok na Katedre genetiky a šľachtenia rastlín Fakulty agrobiológie a potravinových zdrojov na prípravu a zavedenie nových učebných predmetov do študijných programov. Pre študijné programy Fakulty agrobiológie a potravinových zdrojov, Fakulty zá-

hradníctva a krajinného inžinierstva, ako aj Fakulty biotechnológie a potravinárstva je prijatý predmet *Základy biologickej bezpečnosti*. Pre študijné programy Fakulty ekonomiky a manažmentu a Mechanizačnej fakulty je k dispozícii predmet *Úvod do biologickej bezpečnosti*. Vedenia jednotlivých fakúlt rozhodli o zaradení uvedených predmetov do kategórie povinné, povinne voliteľné, resp. voliteľné.

Odborné pracoviská musia zabezpečiť všetky nevyhnutné technické, ale aj legislatívne opatrenia na riešenie výskumných projektov s využitím GMO. V zmysle platného zákona NR SR č. 151/2002 Z. z. o používaní genetických technológií a geneticky modifikovaných organizmov predložili niektoré pracoviská návrhy na oficiálnu registráciu laboratórií pre prácu s GMO na MŽP SR.

Na koordináciu ďalších aktivít zriadil rektor SPU v Nitre *Inštitút na ochranu biodiverzity a biologickej bezpečnosti*, ako samostatnú organizačnú jednotku. Inštitút vznikol transformáciou pôvodného Strediska ochrany biodiverzity zriadeného r. 1995 pri Agronomickej fakulte SPU.

Hlavné ciele Inštitútu ochrany biodiverzity a biologickej bezpečnosti:

- Koordinácia aktivít pre realizáciu koncepcie uceleného a systematického výskumného programu zameraného na ochranu a využívanie biodiverzity s dôrazom na zachranu ohrozeného genofondu úžitkových druhov rastlín ako nenahraditeľnej genetickej základne pre rozvoj poľnohospodárstva a výživy obyvateľstva v podmienkach Slovenska v súlade s medzinárodnými záväzkami a národnou legislatívou.

- Koordinácia výskumných aktivít spojených s možnosťami využitia GMO a moderných biotechnológií v agropotravinárskom sektore so súbežným posudzovaním rizík na zdravie obyvateľstva a životné prostredie.

- Koordinácia výskumných aktivít spojených s monitoringom, identifikáciou a stanovením zložiek mikroflóry osídľujúcej vybrané druhy úžitkových rastlín a určenie následkov interakcií rastlina – mikroorganizmus.

- Realizácia programu celoživotného vzdelávania pre rôzne cieľové skupiny obyvateľstva zameraného na aktuálne témy súvisiace s aktívnym uchovaním a využívaním biodiverzity, prírodných zdrojov, životného prostredia, ekologizáciou poľnohospodárstva, obnovou a rozvojom vidieka, biologickou a potravinovou bezpečnosťou.

- Zabezpečovanie profesionálneho poradenstva v oblastiach súvisiacich so zameraním Inštitútu.

Realizácia týchto cieľov sa zabezpečuje:

- riešením integrovaných výskumných programov, participáciou na domácich aj medzinárodných výskumných projektoch so zameraním na ochranu biodiverzity (vrátane agrobiodiverzity, ohrozených druhov rastlín a živočíchov), jej udržateľného spôsobu využívania, najmä v oblasti šľachtenia rastlín a semenárstva,

agropotravinárstva, biologickej bezpečnosti, krajiny tvorby a humánnej výživy v rozvoji vidieka, zachovania prírodného bohatstva a kultúrneho dedičstva,

- plnením programu celoživotného vzdelávania, predovšetkým dištančnou formou,
- účasťou na programe zlepšovania zdravia obyvateľstva s overovaním pestovateľských a spracovateľských systémov netradičných a introdukovaných druhov rastlín,
- vydávaním učebných textov a odbornej literatúry,
- tvorbou a spracúvaním špecializovaných databáz a informačných systémov pre vzdelávacie účely a poradenskú činnosť,
- riešením aktuálnych úloh a prenosom poznatkov formou organizovania vedeckých a odborných podujatí v rámci informačného a poradenského programu.

V oblasti výskumnej činnosti koordinuje Inštitút dva rozsiahle integrované projekty: *Záchrana a ochrana genofondu starých a krajových odrôd rastlinných druhov na Slovensku* (1999 – 2003), dotovaný Ministerstvom školstva SR a *Ochrana a využitie genetických zdrojov okrajových ovocných druhov a ich mikroflóry vo výžive, poľnohospodárstve a rozvoji vidieka* (2002 – 2005), dotovaný Agentúrou pre podporu vedy a techniky.

Pracovníci Inštitútu sú spoluriešiteľmi ďalších domácich a medzinárodných projektov. V rámci EÚ je z fondu Sokrates-Erasmus podporované riešenie projektu ISEKI-Food *Integrácia poznatkov o bezpečnosti a prostredí do vyučovania vied o potravinách*. V tomto projekte sú popri SPU Nitra reprezentovanej tímom vedeným pracovníkom Inštitútu zapojené univerzity 26 európskych štátov. Cieľom je celoeurópska harmonizácia výučby predmetov súvisiacich s potravinami a potravinovými zdrojmi vrátane biologickej bezpečnosti.

V súčasnosti pripravuje Inštitút aj prvé projekty z problematiky využí-

vania GMO na národnej, ako aj medzinárodnej úrovni. V školskom roku 2002/2003 bol prijatý prvý doktorand na riešenie problematiky využívania GM mikroorganizmov.

Na realizácii programu celoživotného vzdelávania sa Inštitút podieľa cyklom *Vzdelávanie pre každého a pre všetkých*, v rámci ktorého zabezpečuje špecializované kurzy pre rôzne cieľové skupiny. O problematike ochrany biodiverzity sa uskutočnilo už 8 špecializovaných kurzov, ktoré absolvovalo vyše tisíc účastníkov.

O problematike biologickej bezpečnosti pripravil kolektív v spolupráci s MŽP SR *Medzinárodný školiaci seminár o posudzovaní možných vplyvov z uvoľňovania geneticky modifikovaných organizmov do životného prostredia* v rámci projektu MATRA. Zabezpečilo sa tak vyškolenie členov Komisie pre biologicкую bezpečnosť, ktorá pôsobí pri Ministerstve životného prostredia SR a príprava expertov. V súčasnosti sa pripravujú ďalšie špecializované kurzy pre rôzne cieľové skupiny.

Vo vydavateľskej činnosti sa Inštitút orientuje na vydávanie odborných publikácií, učebných textov, zborníkov, metódik, príručiek, spravidajov, ročníkov a pod.

Z publikácií venovaných problematike biologickej bezpečnosti vyšlo viacero zborníkov aj zásluhou MŽP SR, hlavne v edícii *Genotyp: Možnosti a riziká využívania GMO*, 1999, *Trendy tvorby a využívania GMO*, 2001, *Biologická bezpečnosť*, 2001 a *Biologická bezpečnosť v agropotravinárstve*, 2002. V edícii *Ochrana biodiverzity* boli vydané dokumenty Medzinárodné technické smernice pre biotechnologickú bezpečnosť, Cartagenský protokol o biologickej bezpečnosti, učebné texty *Základy biologickej bezpečnosti*, 2001, *Úvod do biologickej bezpečnosti* je v tlači. Doterajšia produkcia Inštitútu predstavuje 87 titulov.

Inštitút zabezpečuje aj aktívne využívanie a aplikáciu informačných a komunikačných technológií

vo výskume, vzdelávaní a poradenskej činnosti. Aktivity realizuje vývojom a spracúvaním špecializovaných databáz a informačných systémov zameraných na evidenciu a hodnotenie genetických zdrojov rastlinných druhov (Agrieduca), vzdelávanie a poradenstvo pri hodnotení biologickej bezpečnosti experimentov matematickými a štatistickými metódami (Biostateduca), vzdelávanie a poradenstvo pri ochrane a využívaní biodiverzity (Bioeduca) a vzdelávanie a poradenstvo v oblasti biologickej bezpečnosti (Biosafeduca).

Inštitút má bohatú tradíciu v organizovaní odborných seminárov orientovaných na relevantné záujmové oblasti. Biologická bezpečnosť je témou podujatia organizovaného od r. 1998 aspoň raz ročne. Odborný seminár *Biologická bezpečnosť v agropotravinárstve* sa uskutočnil pod záštitou Ministerstva životného prostredia SR v máji 2003.

V spolupráci so Sekretariátom CBD v Montreali, Regionálnou organizáciou UNEP v Ženeve a MŽP SR zorganizoval Inštitút vo februári 2002 sympóziu, na ktorom sa zúčastnili odborníci z 22 štátov strednej a východnej Európy. Prerokoval sa na ňom spoločný postup regiónu v otázkach biologickej bezpečnosti a vytvárania národných klíringových centier pre biologicкую bezpečnosť.

V súvislosti so vstupom Slovenska do európskych a transatlantických štruktúr sa podstatne zintenzívni medzinárodná kooperácia v oblasti výchovy, vzdelávania a vedy. SPU Nitra môže využiť skúsenosti a výsledky pracovníkov Inštitútu, ktorí popri plnení pedagogických povinností už viac ako desaťročie riešia projekty, do ktorých sú zapojení jednotlivci, inštitúcie a podniky z celého Slovenska aj zo zahraničia.

Dezider Tóth, Ján Brindza